

Araştırma Makalesi

Gönderim Tarihi: 02.07.2022

Kabul Tarihi: 26.07.2022

Yayın Tarihi: 20.12.2022

Yazıt Kùltür Bilimleri Dergisi, 2022, 2(2): 274-298

Research Article

Received Date: 02.07.2022

Accepted Date: 26.07.2022

Published Date: 20.12.2022

DOI Number: 10.29228/yazitdergisi.19

ÇEVİRİMİÇİ ÇOK OYUNCULU OYUNLARDA Z KUŞAĞININ OYNAMA PRATİKLERİ*

Multiplayer Online Games and Playing Practices of Gen Z

Özlem YUMRUKUZ*

ÖZ

Dijital oyunlara yönelik incelemeler farklı disiplin ve yaklaşımlarla birlikte ele alınmaktadır. Buna göre oyun inceleme yöntemlerinde metodolojik yönden birtakım farklılıklar oluşmaktadır. Bazı incelemeler oyun tasarımı alanında oyun odaklı bir yaklaşım benimsemektedirler. Oyuncu odaklı araştırmalar etnografik ya da dijital medya alanında incelenmekte ve her biri psikoloji, felsefe ve sosyoloji gibi alanlardaki yöntemleri kullanmaktadır. Bu çalışmada oyuncu odaklı bir yaklaşım benimsenmiştir. Araştırmanın konusu çevirim içi çok oyunculu oyunlardaki oyuncu deneyimlerinin oyun yapısı ile ilişkisidir. Araştırmada MMOG (Massively Online Multiplayer Games-Kitlesele Katılımlı Çevirim İçi Çok oyunculu Oyunlar) türünün alt türü olan MOBA (Multiplayer Online Battle Arena-Çevirim İçi Çok Oyunculu Savaş Arenası Oyunu) oyun kategorisindeki League of Legends oyunu seçilmiştir. Durumcu bir yaklaşım benimsenerek oyuncuların oynama deneyimlerinin oyun yapısı ile ilişkisinin oyuncu motivasyon ve ihtiyaç kuramları ışığında incelenerek oyun yapısının oyuncularla hangi deneyimsel süreçleri etkilediğinin analiz edilmesi amaçlanmıştır. Dijital oyunların günümüzde en çok ilgi gördüğü Z kuşığı oyuncularıyla bir inceleme yapılarak kuşığa özgü özellikler çerçevesinde oyun oynama pratikleri incelenmiştir. Oyuncu odaklı inceleme kapsamında yapılan yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşme ile benimsenen fenomenoloji yaklaşımıyla farklı sosyokùltürel çevrelerdeki oyuncuların motivasyon eğilimleri, deneyimleri ve davranış pratikleri oyun tasarımı çerçevesinde incelenmiştir. Z kuşığının oynama pratikleri çeşitli motivasyon ve ihtiyaç kuramları ışığında incelenmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre oyuna özgü sosyal etkileşim alanında oyun yapısı oyuncu deneyim ve davranışlarını etkilemektedir.

Anahtar Sözcükler: oyun yapısı, Z kuşığı, oyun deneyimi, oyuncu motivasyonları, çevrimiçi oyunlar

ABSTRACT

Investigations on digital games are handled together with different disciplines and approaches. Accordingly, there are some methodological differences in game analysis methods. Some reviews take a game-oriented approach to game design. As for player-oriented

* Bu makale Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Radyo Televizyon Sinema Anabilim Dalı doktora öğrencisi Özlem Yumrukuz tarafından, Filiz Aydoğan Boschele danışmanlığında yürütölen *Dijital Oyun Yapısı ve Z Kuşığının Oynama Pratikleri: League of Legends Örneği* başlıklı doktora tezinden üretilmiştir.

* Doktora Öğrencisi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Radyo Televizyon Sinema Anabilim Dalı, İstanbul-Türkiye. E-posta: ozlem.yumrukuz@yandex.com. ORCID: 0000-0003-1736-3325.

research, it is studied in the field of ethnographic or digital media, and each uses methods from fields such as psychology, philosophy and sociology. In this study, a player-oriented approach was adopted. The subject of the research is the relationship between player experiences and behaviors in online multiplayer games and game structure. In the research, League of Legends game in the MOBA (Multiplayer Online Battle Arena) game category, which is a sub-genre of MMOG (Massively Online Multiplayer Games), was chosen. By adopting a situationist approach, it is aimed to analyze which elements of the game affect which experiential processes in the players by examining the relationship between the playing experiences of the players and the game structure in the light of player motivation and need theories. A study was made with the generation Z players, where digital games are the most popular today, and their game playing practices were examined within the framework of generation-specific features. With the phenomenology approach adopted by the semi-structured in-depth interview conducted within the scope of player-oriented analysis, the motivational tendencies, experiences and behavioral practices of the players in different sociocultural environments were examined within the framework of game design. The playing practices of the Z generation have been examined in the light of various motivation and need theories. According to the results of the research, game structure affects player experiences and behaviors in the field of game-specific social interaction.

Keywords: game structure, generation Z, in-game experience, player motivations, online games

Giriş

Dijital oyunlarla ilgili yapılan incelemeler oyun, oyuncu ya da oyunların reel hayattaki yansımaları üzerine yoğunlaşmıştır. Oyun odaklı inceleme alanında faaliyet gösteren durumcu yaklaşımlar ise oyuncuların oynama pratiklerini vurgulamaktadırlar. Bu nedenle oyun dünyasındaki sosyal etkileşimlerin anlaşılabilmesi için oyuncu deneyimlerine odaklanmak gerekmektedir (Ermi & Mäyrä, 2005: 90). Oyuncu deneyimini temel alan incelemeler oyunun oyuncular açısından nasıl bir işlevi olduğunu incelemektedir.

Oyuncu odaklı çalışmalar dijital oyun incelemeleri literatüründe anlatı ve ludoloji çalışmalarından sonra önem kazanmış ve birçok disiplinle iç içe bir şekilde incelenmeye devam etmektedir. Araştırmanın temel çıkış noktası oyuncuların oyuna motive olma boyutları ve ihtiyaç tatmini arayışları çerçevesinde oyun içindeki deneyimlerinin nasıl olduğu sorusuna göre şekillenmiştir. Bu suretle araştırmanın sosyal bilimler disiplinindeki psikoloji, sosyoloji ve felsefe gibi alanlarda incelenen dijital oyun olgusunu bütüncül bir şekilde ele almayı kolaylaştıracağı düşünülmüştür. Araştırmanın ana varsayımı “oyun dünyasında gerçekleşen oyuncu deneyimlerinin anlaşılabilmesi için oyun yapısı önemli bir değişkendir” önermesidir. Araştırma soruları ile hipotezler söz konusu bu çerçevede oluşturulmuştur.

Araştırmanın kuramsal çerçevesini Bilgisayar Aracılı İletişimi açıklayan İpuçlarının Filtrelendiği Kuram, Sosyal Bulunuşluk Kuramı, Sosyal Bilgi İşleme Kuramı, İhtiyaç ve Motivasyon Kuramları oluşturmaktadır. İnceleme için çevirim içi

çok oyunculu bir oyun türü olan MMOG'un (Massively Multi-Player Online Games-Kitlesel Katılımlı Çevirim İçi Oyunlar) bir alt çeşidi MOBA (Multiplayer Online Battle Arena- Çevirim İçi Çok Oyunculu Savaş Arenası Oyunu) oyunlardan League of Legends oyunu (LoL) seçilmiştir. Bu oyunun seçilmesindeki neden Türkiye'de oldukça popüler bir şekilde oynanması ve e-spor, turnuvalar, yarışmalar gibi sosyokültürel etkileşimleri oluşturuvcu bir işleve sahip olmasıdır.

Jesper Juul'a göre oyuncuların oynama amaçları üç boyutludur. Birincisi hedefe yönelik, ikincisi deneyime yönelik, üçüncüsü ise toplumsal merkezlidir (Egenfeldt-Nielsen et al., 2008: 61). Oyuncuların oynama motivasyonları ise oyunun kuralları, nasıl sonuçlandığı, oyuncunun hedefleri, etkileşimsellik, oyun kurgusu ve grup yapısı açısından oyuncunun hangi unsura önem verdiğine göre değişmektedir.

Jon Dovey, Helen W. Kennedy, Katie Salen, Eric Zimmerman ve Henry Jenkins gibi hibrit bakış açısını benimseyenler ise oyunu bilgisayar aracılı iletişim biçimini gösteren kültürel bir olgu olarak ele almak gerektiğini ifade etmişlerdir (akt. Plessis, 2017: 89). Hibrit yaklaşım oyun bilimi ve anlatı bilimi gibi oyun inceleme yaklaşımlarının sosyokültürel açıdan boş bıraktığı alanı tamamlamaktadır. Bu araştırmada ise oyuncuların motive olma dinamikleri ve ihtiyaç yönelimlerine göre oyun yapısı incelenerek oynama deneyimlerine değinilmiş ve sosyokültürel bir bakış açısı benimsenmiştir.

Oyun ve Dijital Oyuna Genel Bakış

Oyunların tanımları ve işlevine yönelik görüşler farklılık göstermektedir. Örneğin Karl Groos (1899) oyunu bir alışkanlık Friedrich Schiller ve Herbert Spencer ise bir etkinlik olarak ifade etmişlerdir. S. Hall oyunu kültürel ve kalıtsal açıdan, F. Froebel eğitici özelliğine, göre J. Piaget bilişsel gelişim özelliğine, Vygotsky kurgusallığına, J. Bruner, S. Smilansky ve J. Singer yaratıcılığa ve Sutton-Smith ise oyun yapısına göre tanımlamıştır (Onur ve Güney, 2004: 7).

Hollandalı filozof Johan Huizinga (1872-1945) oyunu bir dış gerçeklik olarak tanımlamış ve oyunu diğer bütün olgulardan ayrı tutmuştur. Huizinga *Homo Ludens*'de (Oyuncu İnsan) oyunu "özgürce razı olunan, ama tamamen emredici kurallara uygun olarak belirli zaman ve mekân sınırları içinde gerçekleştirilen, biza-tihi bir amaca sahip olan, bir gerilim ve sevinç duygusu ile alışılmış, hayattan başka türlü olmak bilincinin eşlik ettiği, iradi bir eylem veya faaliyet" olarak ifade etmiştir (2014: 50).

Medya ve iletişim alanında ise Marshall McLuhan oyunları toplumsal benliğin uzantıları olarak görmüştür (2000: 245). Farklı kültürlerde farklı oyun türleri olduğunu ve bunun belirli bir kültürü yansıtan temel özellik olduğunu savunmuştur. Henry Jenkins'e göre de "oyunlar, bir önceki medyanın dijital çağa göre yeni ve dinamik bir sanat anlayışını temsil etmektedir. Oyunlar yeni deneyimler yaratırlar ve bilgisayar ekranını büyük ölçüde erişilebilen bir uygulama ve yenilik alanına dönüştürrlr" (Jenkins, 2005: 177).

Jenkins *Fans, Games and Bloggers* (2006) kitabındaki “The War Between Effects and Meanings: Rethinking the Video Game Violence Debate” makalesinde oyunun ne olduğu oyunsal deneyim ve oyuncunun buna nasıl anlam verdiğine göre tanımlamıştır.

Bir oyunun etkisi az çok kasıtlı bir çaba ile ve kendiliğinden ortaya çıkarken, anlam oyuncunun bilinçli, sözcüklere aktardığı ve eleştirel olarak kontrol edilebilen aktif bir yorumlama stratejisi yoluyla oluşur. Yeni anlamlar önceden bildiklerimiz ve düşündüklerimiz göre bir kalıba bürünür ve her bir oyuncu oyunda farklı deneyimler yaşar ve oyunu buna göre yorumlar... Anlama yapılan bu türden bir vurgu oyuncunun oyunu reel hayat deneyimini farklılaştıran estetik gelenekler üzerinde yeteneklerini geliştirmeye başladıkları durumları vurgular (Jenkins, 2006: 210).

Salen ve Zimmerman de oyunu oyuncunun kurallarla ve verisel olarak tanımlanabilen yzeyssel bir çatışmayı deneyimledikleri bir sistem olarak düşünmüştür (akt. Sezen, 2011: 121). Dolayısıyla oyunları, yalnızca tasarımsal yönüyle değil aynı zamanda söylemsel olarak da ele almak gerekmektedir.

evirimii çok Oyunculu Savaş Arenası Oyunu (MOBA)

evirim içi çok oyunculu savaş oyunları her oyuncunun belirli bir rolde farklı yetenekleri alarak güçlendirdikleri karakterlerle rakip takımlarla savaştığı oyunlardır. Her iki takım kendi üslerindeki minyon adı verilen yapay birimler tarafından desteklenmektedir. Ma olarak adlandırılan her tur dşman kulesini yok etmeyi başaran takım tarafından kazanılır.

MOBA oyunlar Blizzard’ın Gerçek Zamanlı Strateji oyunu Star-Craft’ın modu Aeon of Strife 1998’de piyasaya sürüldükten sonra geliştirilmiştir. Sonraları Warcraft III’n (2002) Defence of Ancients (DOTA) modunun geliştirilmesi ile DOTA Allstars adlı yeni bir sürüm ortaya çıkmıştır. Sonraları cretli bir MOBA oyunu olarak piyasaya sürülen Demigod (2009) ortaya çıkmış ve ücretsiz oynanabilen DOTA ile rekabet edemediği için League of Legends oyunu Riot Games tarafından ücretsiz olarak piyasaya çıkmıştır. Bundan sonra MOBA oyunlar oyuncu kitlesi içinde oldukça popüler olmaya başlamıştır.

League of Legends Oyunu

League of Legends oyuncuların şampiyon adını verdikleri karakterlerini kontrol ederek oynadıkları bir MOBA oyundur. Oyunda üç veya beş oyuncudan oluşan iki takım birbirlerinin Nexus'unu yok etmek için savaşırlar. Oyuncular minyonları, canavarları ve rakip takımının karakterlerini öldürerek ve karşı takımın kulelerini yok ederek karakterlerine yeni özellikler kazandırmaya çalışırlar. Ayrıca oyuncular savaşırken hem deneyim puanı hem de belirli bir miktarlarda altın kazanırlar.

Oyunun dereceli olan modunda oyun sonucu bir sıralama sistemine kaydedilir. Oyunun çok oyunculu yapısı ve savaş mekaniğine göre yapay ve gerçek nesne-

lerle (diğer oyuncularla) kurulan etkileşim MOBA oyuna özgüdür ve taktiksel konular, toksik davranış, oynama deneyimi ve sosyal etkileşim pratiklerini ortaya çıkarır.

Bilgisayar Aracılı İletişim Biçimi Olarak Dijital Oyunlar

Video oyunları bilgisayar aracılı iletişimin bir örneğidir (Kwak el al., 2015: 1). Bu oyunlarda oyuncular arası iletişim sesli, yazılı sohbet veya görsel komutlarla kurulmaktadır (Manninen, 2003). Bilgisayar aracılı iletişimde iletişimin nasıl kurulduğu ile ilgili ise iki karşıt görüş vardır. İlk görüş "Toplumsal Bulunuşluk Kuramı" ve "İpuçlarının Filtrelendiği Yaklaşım" ikincisi ise Joseph Walther'ın (1992) "Sosyal Bilgi İşleme Kuramı"dır.

Toplumsal Bulunuşluk Kuramına göre iletişim aracı fiziksel görüntü, mimikler ve yüz ifadesini yüz yüze iletişime göre daha sınırlı iletildiği için iletişim yeteri kadar kaliteli olamamaktadır. Benzer şekilde İpuçlarının Filtrelendiği Yaklaşım aracın iletişimde kısıtlayıcı rolüne vurgu yapmaktadır. Bilgisayar aracılı iletişimin yüz yüze iletişimdeki ile aynı etkiyi oluşturduğunu savunan Walther'ın Sosyal Bilgi İşleme Kuramı ise sanal ortamda kurulan iletişimin kişiler birbirlerini tanımsalar bile çok hızlı bir şekilde oluşabileceğini vurgulamaktadır.

Kuşakların Oyun Oynama Pratikleri

Oyun oynama kültürü geleneksel, modern ve post-modern dönem olarak üç farklı döneme göre ele alınmaktadır (akt. Sezer ve Gültekin, 2020: 66). Toplumlar bu dönemlerin niteliklerine göre Boomers kuşağı, X, Y ve Z kuşağı olarak isimlendirilmiştir. Oyun oynama pratikleri kuşakların yaşam tarzlarının birbirinden farklılaştığı boyutlardan biridir. Köyden kente geçiş döneminde ailenin çekirdek aileye dönüşen yapısı ve kadının çalışma hayatına dahil olmasıyla çocukların oynama alışkanlıklarında değişimler yaşanmıştır. Örneğin oyun zaman içinde açık alandan kapalı alanlara geçerek geleneksel grupla oynanan oyunlardan tek başına oynanan ve bilgisayar oyunlarına doğru önemli bir değişim geçirmiştir (OKAUM, 2004).

Oyun oynama pratikleri kuşaklara göre farklılaşmaktadır. Bu değişim oyunun nerede oynandığı, nasıl oynandığı ve ne tür bir oyun olduğuna göre kuşakların sosyal etkileşimleri kurma biçimlerini belirlemektedir. Örneğin X (1963-1981) kuşağı açık mekanlarda ve grup oyunlarını tercih ederken, Y (1980-1999) kuşağı kente göç ile birlikte fiziksel mekanları bırakarak iç mekanlarda oyun oynamaya başlamıştır. Z kuşağında ise özellikle mekân ve oyun türü tercihi kişilerin bireysel oynanarak sosyalleştikleri "bilgisayar oyunu oynamak" şeklinde ortaya çıkmıştır.

Bir oyun araştırma kuruluşu olan Newzoo 2021 yılında kuşakların oynama pratikleri ile ilgili "Kuşaklar Dijital Oyunlarla Nasıl Etkileşime Geçer?" başlıklı bir araştırma yapmıştır (URL-1). Araştırmaya göre, 1. Oyun bütün kuşaklarda eğlence amaçlı oynanmaktadır. Z kuşağının %81'i oyun oynamakta ve oyun içinde sosyalleşmektedir. 2. Kuşaklar oyun yoluyla toplulukla etkileşim kurma, sosyalleşme, e-spor, oyunu seyretme ve oyunla ilgili içerikleri takip etmektedirler. 3. X kuşağı oyunu rahatlamak için oynamaktadır. Y ve Z kuşağı ise daha çok rekabet duygusu,

sosyalleşebilme, başarı ve gömlme hissi motivasyonu ile oynamaktadırlar. 4. Y ve Z kuşakları çevirim içi çok oyunculu oyunları tercih etmektedirler. X ve Boomers kuşağı ise oyunu rahatlatma amacıyla oynamaktadırlar ve tek oyunculu oyunları tercih etmektedirler. 5. Z kuşağı çoğunlukla özgür hissettikleri yaratıcılıklarını kullandıkları ve sosyalleşebildikleri oyunları tercih etmektedirler. Bu nedenle Sandbox, Battle Royale ve MOBA oyunlar Z kuşağında oldukça popülerdir. Y kuşağı ise strateji, rol yapma ve macera oyunlarını, X kuşağı bulmaca, silah ve spor oyunlarını, Boomers kuşağı ise bulmaca, eşleştirme ve masatst oyunlarını oynamaktadır.

Türkiye'ye özgü Maya Vakfı'nın Smartlook Analytics laboratuvarı ile birlikte gerçekleştirmiş olduğu Z Kuşağı araştırmasının sonuçlarına göre oyun Z kuşağı için vazgeçilmez bir etkinliktir ve oyundaki yenilgi gerçk hayattaki başarısızlıktan daha etkilidir. Araştırmanın diğer bir bulgusu Z kuşağının fizyolojik, güvenlik ve sevgi ihtiyaçlarının %40-50 oranında saygı kazanmak ve kendilerini gerçkleştirme ihtiyaçlarının ise %20 oranında karşılanıyor olmasıdır.

Z kuşağının tipik özelliklerinin hem bireysel hem de sosyal olmaları, görsel olarak öğrenmeleri, realist olmaları, aynı anda birden çok işle uğraşabilmeleri ve rekabetçi olmalarıdır; rekabete önem vermeleri liderlik yönlerini ön plana çıkarmaktadır (Sladek & Grabinger, 2014: 5). Bu bağlamda dijital oyunların Z kuşağı için vazgeçilmez olması ise şaşırtıcı değildir. Dijital oyunların tasarlanış biçimi, savaş mekanikleri ve simülasyon özelliği Z kuşağına oldukça ilgi çekici gelmektedir. Oyun fiziksel olarak yapılan bir aktivitenin ötesinde Z kuşağının birtakım ihtiyaçlarını doyuma ulaştırmada başvurdukları alternatif bir yaşam tarzı olmuştur.

Dijital Oyun Literatüründe Motivasyon Araştırmaları ve İhtiyaç Yönelimleri

Motivasyon kişilere çeşitli ihtiyaçlarının tatminini sağlayan ve bu şekilde belirlenen hedefe taşıyan süreç olarak ifade edilmektedir (Varol ve Varol, 2018: 2). Motivasyon genel olarak kişinin doyumaya çalıştığı bir ihtiyaç dürtüsüdür. Bundan dolayı motivasyon ve ihtiyaç kişiye fayda sağlayacak Őeye yönelmeyi ifade etmektedir.

Söz konusu araştırmalara göre Z kuşağının ihtiyaç arayışlarının önceki kuşaklara göre rahatlamak dışında sosyalleşmek, başarılı olmak ve gmlme etkisi gibi önceki kuşaklarda pek rastlanmayan ihtiyaçlar olduğu belirtilmiőti. Z kuşağının hangi ihtiyaç ve motivasyonlarla oyun oynadıklarını ve ne tür deneyimler yaşadıklarının incelenmesi için motivasyon ve ihtiyaç kuramları önemli bir kuramsal ve kavramsal çerçve sunmaktadır.

Dijital Oyunla İlgili Oyuncu Motivasyonları Araştırmaları

Motivasyon araştırmaları ile ilgili olan z-Yeterlik Kuramı, Kontrol Kuramı, Yükleme Kuramı ve Beklenti-Değer Kuramı gibi kuramlar kişinin başarılı olma beklentilerini gerçkleştirmeye çalıştıkları hedeflere göre açıklamaktadır (Kellar vd., 2005: 2). z-Belirlenim, Akış Kuramı ve Hedef kuramlarına göre motivasyon

gmlme hissi ile ilgili olan içsel bir dürtüyle ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle motivasyonu inceleyebilmek için oyuncunun zihinsel ve psikolojik süreçlerine odaklanmak gerekmektedir.

Kellar vd.'ne göre oyuncuların motivasyon süreçlerini kontrol, bağlam, yetkinlik ve katılım olarak ifade etmiştir (2005: 2). Örneğin oyun oyunculara kişisel ilişkiler ve arkadaşlık ilişkileri kurma ve sosyalleşme imknı verir, içsel motivasyonla oluşan özerklik hissini sağlar ve oyuncuya eylemleri yoluyla başarı ve yetkinlik duygusunu hissettirir.

Sweetser ve Wyeth'e göre oyuna motive olma oyun yapısının eğlenceyi ne derece ortaya ıkarabildiğine bağlıdır (2004: 3). Motivasyon faktörleri oyun tasarımıнын oyuncuyu bir nedenle çekebilmesi ile ilgilidir. Bu nedenler oyuncuların harici özellikleriyle de doğrudan ilgilidir. Oyun tasarımıнын özellikleri ve oyuncu motivasyonu davranışın ortaya çıkmasında birbiri ile bağlantıdadır.

Oynamaya motive olma dinamikleri oyuncu tipleri ve kişilik türleri gibi faktörler açısından incelenmektedir. Örneğin Bateman ve ark. oyuncu stilleri ile ilgili "Demografik Oyun Tasarımı 1" modelini Myers-Briggs Tip Kişilik Testine göre inceleyerek oyuncuları kişilik türüne göre sınıflandırmıştır (Bateman et al., 2012: 2). Peever vd. "Beş Faktörlü Kişilik Testini" eşitli oyun türlerini oynayan oyunculara uygulayarak oyun türü ve kişilik özelliği arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir (2012: 2). Bu araştırmalar oyuncuların değişmez özellikteki bazı kişilik türleri ile oyun türü tercihleri arasında bağlantı olduğunu bulmuştur.

Richard Bartle (1996) ise oyuncu türü ve motive olma dinamikleri ile ilgili daha kapsamlı bir araştırma yapmıştır. Bartle MUD'larda (Multi User Dungeon) oyuncu türü ile oyuncular arasındaki etkileşimleri incelemiştir (Aarseth, 2003: 3). Benzer bir hareket noktasından yola çıkan Nick Yee Bartle'in metodunu geliştirmiş ve oynama motivasyonlarını oyuncu türüne göre sınıflandırmak yerine oyuncuların oyun içinde sergiledikleri davranışlara odaklanmıştır. Nick Yee "Facets: 5 Motivation Factors for Why People Play MMOPRGs" başlıklı araştırmasında MMOPRG oyunlardaki oyunsal deneyimin boyutlarını incelemiştir (URL-2). Bu boyutları oynama motivasyonları bağlamında ilişki, gmlme, rahatsızlık, başarı ve liderlik olarak beş kategoride açıklamıştır.

ıracak ve Erol oyun türü tercihinin cinsiyet faktörüne göre inceleyerek cinsiyetin önemli bir değişken olarak kabul etmişlerdir. Araştırmanın sonucuna göre cinsiyet faktörü oyuncu deneyimlerini etkilemektedir. Örneğin bulgular aksiyon, strateji ve macera oyunları erkek oyuncular tarafından, puzzle ve aksiyon oyunları ise kız oyuncular tarafından tercih edildiğini göstermiştir (2020: 196). Bununla birlikte oyuncu deneyimlerinin detaylı bir Şekilde anlaşılabilmesi için motive olma dinamiklerinin demografik değişkenlerin ötesinde incelenmesi gerekmektedir (akt., Kahn et al., 2015: 355).

Motivasyon araştırmalarındaki odak nokta eğlencenin ortaya çıkma dinamiklerinin psikolojik süreçler, cinsiyet, oyuncu tipleri ve kişilik özellikleri açısından ele

alınmasıdır. Bu tür araştırmalarda belirli bir davranışı göstermeye yönelik motivasyonlar bütünüyle incelenmemektedir (Feng et al., 2007). Oyuncu motivasyonu araştırmalarının birçoğu ise oyunların içeriğine odaklanmaktadırlar (akt. Arbeau et al., 2020: 1). Oysa oyuncuların deneyimleri birbirinden farklılaşmaktadır ve bunun arkaplanındaki ihtiyaç tatminini tek bir bakış açısıyla anlamak mümkün değildir (Poeller et al., 2021: 2). Buradan hareketle oyuncu deneyimleri oyuncuların hangi tür ihtiyaçlarını karşılamak üzere ve oyuna nasıl motive oldukları ile doğrudan ilgili olan süreçsel bir durumu ifade etmektedir. Bu süreç oyun türü-kişilik faktörü ilişkisi ya da cinsiyet değişkeninin ötesinde oyunsal deneyimi ortaya çıkaran oyun arayüz tasarımı ile ilgilidir. Bu nedenle araştırmanın temel varsayımı olan yapı-deneyim ilişkisi oyun yapısının Z kuşağının oynama deneyimlerini etkileme boyutları üzerinden çeşitli ihtiyaç ve motivasyon kuramları baz alınarak incelenmiştir.

İhtiyaç Kuramları ve Dijital Oyun Oyuncularının İhtiyaç Yönelimleri

Henry Murray, Abraham Harold Maslow ve David Clarence McClelland kişilerin doyurulması gereken belirli ihtiyaçlarının olduğuna yönelik çeşitli teoriler ortaya atmışlardır. Örneğin Murray (1938) birincil ihtiyaçları biyolojik taleplere dayanan dürtüler, ikincil ihtiyaçları ise psikolojik kaynaklı, bilinç dışı ve kişinin kimliğini ifade eden ihtiyaçlar olarak dşnmştir. Murray herhangi bir motivasyonun belirli bir ihtiyaçtan kaynaklanabildiğini ve davranışa neden olan dürtünün birden fazla boyutta (20 boyutta) olduğunu belirlemiştir (Karadoğan, 2015: 187).

Bu temel ihtiyaçlar duruma göre daha belirgin hale gelebilir ve belirli bir davranışın ortaya çıkmasını tetikleyebilir. Maslow'a göre ihtiyaçların hiyerarşik zemini vardır; bir ihtiyaç karşılanmadan bir sonraki ihtiyaç giderilememektedir. Bununla birlikte Murray'e göre ihtiyaçlar sonradan öğrenilmiştir ve ortama göre değişebilmektedir. D. C. McClelland (2010) Murray'in kategorileri ile bağlantılı olarak g, başarı ve bağlanma ihtiyacından bahsetmiştir. Ayrıca Cohen, Stotland ve Wolfe (Cohen et al., 1955: 293) bireyin davranışlarını düşünme ihtiyacı, Zuckerman ise duygusal (sensual) ihtiyaçlar çerçevesinde açıklamıştır (1994: 30).

Başarı İhtiyacı: Başarı ihtiyacı zoru başarmak adına ciddi anlamda bir çaba sarf etmek anlamına gelmektedir.

İlişki Kurma İhtiyacı: İlişki kurma samimi ve olumlu bir ilişki kurmaya yönelik ihtiyaç arayışıdır (Zimbardo & Formica, 1963: 144) ve bu duygusal ilişkileri kurma ve pekiştirme çabası anlamına gelmektedir (Byrne, 1961: 662).

Güç İhtiyacı: McClelland'in kuramına göre başkaları üzerinde otorite kazanmak için ortaya çıkan içsel dürtü g ihtiyaı ile ilgilidir. G ihtiyaı bir kişinin istediği Őeyi elde etmek amacıyla karşı tarafı baskı altına aldığı durumları açıklamaktadır (Chusmir & Parker, 1984: 764).

Bilgi İhtiyacı: Murray'e göre insanlar içinde buldukları koşullarla ilgili her zaman öğrenme güdüsü beslerler.

Düşünme İhtiyacı: Düşünme ihtiyacı motivasyon ile ilgilidir (Bolat ve Antalya, 2017: 86). Cacioppo vd.'ye göre düşünme ihtiyacı kişinin çaba sarf etmesi gereken durumlara girişme ve bunu isteyerek yapma eğiliminin içsel bir motivasyonla ortaya çıkması ve zihinsel becerilerini kullanabilmesi anlamına gelmektedir (1996: 197).

Duyusal İhtiyaç: Duyusal ihtiyaçlar bir nesneden alınan dokunsal, işitsel, koku ve görsel hazlardır (Bostan, 2009: 12). Bu hazlar oyun dünyasının oyuncunun farklı duyularına hitap etmesiyle ortaya çıkmaktadır. Oyundaki ses, görsel öğeler ve hareket etme hissi oyuncu deneyimine etki etmektedir.

Dolayısıyla oyunda ihtiyaç tatmini hem bireysel hem de toplumsal motive olma dinamikleri ile ilgilidir. Buradan hareketle oyun oyuncunun beklentilerine göre fayda sağlama amaçlı yöneldiği sosyal bir aktivitedir. Oyun mekanik kuralardan ziyade uzlaşya dayanan çeşitli sosyal etkileşimler yoluyla üretilen kendine has sistemi olan bir eğlencedir.

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu araştırma oyuncu odaklı bir yaklaşımı benimseyerek oyun yapısının oyuncu ihtiyaçlarını tatmin etmesi üzerinden oyunsal deneyime açıklık getirmeyi amaçlamaktadır. Bu çerçevede oyuncuların kişilik özellikleri, cinsiyet faktörü ve zihinsel süreçler gibi değişkenler üzerinden oyunsal deneyimin boyutlarına odaklanmak yerine görece dinamik bir yapıda olan ihtiyaç yönelimlerinin incelenerek oyunsal deneyimin doğası analiz edilmiştir. Araştırma bu nedenle oyunculardaki motive olma dinamiklerinin farklı ihtiyaçlarla oluşabilmesi ve buna bağlı olarak deneyimlerini farklılaştırması açısından motivasyon incelemelerinin kapsamını genişletmeyi hedeflemiştir.

Araştırmanın Kapsamı, Evren- Örneklem ve Yöntemi

MOBA oyunları oynayan oyuncular araştırmanın evrenini, araştırmanın örneklemini ise League of Legends (LoL) oyuncuları oluşturmaktadır. Nitel yöntemle özgü etnografik temelli metodolojinin benimsendiği araştırmada bu oyunu oynayan 20 oyuncu ile yarı yapılandırılmış bir görüşme yapılmıştır. Oyuncularla yapılan görüşmeler 2021 yılının ekim, kasım ve aralık aylarında uygulanmış ve ses kayıt cihazına kaydedilmiştir. Etik kurallar gereğince görüşmelere başlanmadan önce oyunculardan onanmış rızaları alınmış ve bilgileri anonim tutulmuştur. Oyuncuların kişisel bilgilerini ortaya çıkarma riski taşıyabilecek bulgulara anonimlik adına araştırmada yer verilmemiştir.

Derinlemesine görüşme soruları Yee'nin (2009) "Motivations for Play in Online Games" ve "Facets: 5 Motivation Factors for Why People Play MMOPRG's" adlı çalışmasındaki soruların araştırmanın kapsamı ile ilgili bir kısmından ve Bhrühlmann vd.'nin (2020) "Motivational Profiling of League of Legends Players" çalışmasındaki motivasyon değişkenlerinin araştırmanın kapsamına uyan maddelerinden oluşturulmuştur.

Yarı yapılandırılmış görüşmede betimsel analiz ile içerik analizi kullanılmıştır. Oyuncuların ifadelerindeki temalar ve kavramlar ortaya çıkarılarak gruplaştırılmıştır. Fenomenoloji bu anlamlandırma süreci için uygun bir yöntem olarak başvurulmuştur. Fenomenolojik yaklaşımda önceden bir varsayımda bulunmak yerine var olan bir olay tanımlanır (Husserl, 1970). Bundan dolayı fenomenolojide araştırılması gereken fenomen ile ilgili sorular bulunmalıdır. Araştırmanın kapsamını oluşturan oyun yapısı-oynama deneyimleri ilişkisinin analizine yönelik araştırma sorusu; "Farklı motivasyonlara sahip oyuncular oyunu nasıl deneyimlemektedir?" şeklindedir.

Araştırmanın temel varsayımına göre belirlenen alt hipotezler ise şu şekildedir: 1. MOBA oyunlarda oyuncuların olumsuz deneyim ve davranış gösterirler. 2. MOBA oyunlarda oyuncular olumlu deneyim ve davranış gösterirler. 3. MOBA oyunlar oyuncuların ilişki kurma ihtiyaçlarını karşılama larında işlevseldir. 4. MOBA oyunda oyunsal deneyim karşılık beklentisi üzerinden oluşmaktadır. 5. MOBA oyun yapısı yüzeysel etkileşimler ortaya çıkarır.

Araştırma Modeli

Oyunculardaki ihtiyaç tatmini (güç ihtiyacı, başarı ihtiyacı, ilişki kurma ihtiyacı, bilgi ihtiyacı, düşünme ihtiyacı ve duyu sal ihtiyacı) sözü edilen kuramc uların ihtiyaç kavramsallaştırmaları çerçevesinde incelenmiştir. Duyusal ihtiyaçlar ise Bostan'ın Birinci Şahıs Nişancı (FPS) oyunlara özgü yaptığı çalışmasından hareketle araştırmada kullanılmıştır (2009: 12).

Bunun yanı sıra Yee, Kellar vd., Sweetser ve Wyeth, Deci ve Ryan, Fuster gibi kuramc uların modelleri esas alınarak motivasyon sınıfları bireysel, toplumsal ve oyun odaklı olarak üç boyutta belirlenmiştir. Oyuncular oyunda en çok eğlendikleri, oyundaki en önemli şeyin ne olduğu ve oyunu neden oynadıklarına yönelik sorulara verdikleri cevaplara göre söz konusu motivasyon sınıflarına ayrılmışlardır. Bu şekildeki bir sınıflamada çok oyunculu yapı, savaş mekaniği ve etkileşimli yapı temel alınmıştır. Belirli bir motivasyonu ortaya çıkarabilecek ihtiyaç yönelimleri eşleştirildikten sonra çalışmanın temel sorunsalı olan yapı-oynama deneyimleri ilişkisi ortaya konulmuştur.

Motivasyon Faktörleri	Oyuncu Motivasyonları					Oyuncu İhtiyaçları
	Deci ve Ryan	Kellar vd.	Sweetser ve Wyeth	Yee	Fuster	
Bireysel	Özerklik Yetkinlik	Kontrol Yetkinlik	Kontrol Oyuncu Yetenekleri	Başarı	Başarı	Güç, Başarı, Bilgi, Düşünme
Toplumsal	İlişkili Olma	Bağlam	Sosyal Etkileşim	Sosyalleşme	Sosyalleşme	İlişki Kurma

Oyun		Katılım	Gömülme	Gömülme	Soyut- lama	Duyusal
------	--	---------	---------	---------	----------------	---------

Tablo 1. Oyuncu Motivasyonlarının İhtiyaç Türleri ile Eşleştirilmesi

Oyuncular “güçlü olma, hırs, rahatsızlık verme, güven duymama, kısıtlı etki- leşim, bilinçli negatif davranış” sergileyenler ile “seviye yükseltmek, karaktere ye- tenek kazandırmak, başarılı olma, başı çekme, grupta bilinme ve yalnızca oyunsal deneyime odaklanmak” gibi cümleleri ifade edenler bireysel odaklı motivasyona göre, “arkadaşlık için oyuna girme, sohbet, yeni dostluklar edinmenin önemli ol- ması” gibi cümleler ve bunları ima edici yorum yapanlar toplumsal odaklı moti- vasyon kategorisine göre, “avatarla bağ ve özdeşim kuran, haritanın keşfi ve oyun metasını takip eden, oyun dışı eklentileri (hikayeleri) ile ilgili olan, gerçek hayattan kaçmak için, başka bir evrendeymiş gibi hisseden, görsel tasarımlara ilgi duyan oyuncular” ise oyun odaklı motivasyona kategorisine göre sınıflandırılmıştır.

MOBA oyunun belirlenen üç farklı yapısına bağlı olarak oyun mekaniklerini, kurallarını ve karakterleri öğrenme motivasyonu bilgi edinme ihtiyacıyla, rakip üzerinde güçlü olma, baskı kurma, saldırganlaşma, ikna etme, yönlendirme, lider- lik yapma, tacizden kaçınma ve rekabet etme gibi motivasyonların g ihtiyacıyla, hedefe ulaşma, seviye atlama, zgr ve bağımsız olma, karakteri güçlendirme, stra- teji geliştirme motivasyonunun başarı ihtiyacıyla, işbirliği yapma, ait olma, sohbet etme ve arkadaşlık kurma gibi motivasyonların ilişki kurma ihtiyacıyla, görsel ve işitsel olarak zenginleştirilmiş oyun dünyasını keşfetme, gmlme, kontrol hissi ve eğlence motivasyonunun duyusal ihtiyaçlarla ve oyunun “taktiksel savaş” özelli- ġinin de düşünme ihtiyacıyla ilişkili olduğu varsayılmıştır.

Bulgular

Katılımcıların anonimliği için cinsiyetlerini belirten adlandırma yapılmıştır. Erkek oyuncular E, kızlar oyuncular ise K ile belirtilmiştir. Oyuncuların oyuna baş- lama yaşı ortalama 15'tir. İncelenen oyunu ise yaklaşık 2-3 yıldır oynadıkları grl- mektedir. Oyuncuların oyun oynama süreleri haftada ortalama 19 saattir. Oyuncu- ların 18'i erkek, 2'si ise kız oyuncu olup yaş aralığı 13-18'dir.

Cinsiyet	Yaş	Oyuna Başlama Yaşı	Oynama Sresi/hafta/saat	Eğitim
E1g	15	13	30	Lise
E2g	15	13	40	Lise
E3t	15	14	10	Lise
E4t	15	13	10	Lise
E5g	15	14	35	Lise

K6t	16	11	28	Lise
E7b	18	12	56	Lise
K8b	17	15	5	Lise
E9t	16	9	11	Lise
E10t	16	15	21	Lise
E11b	16	14	21	Lise
E12g	16	14	3	Lise
E13b	15	10	9	Lise
E14g	16	9	3	Lise
E15t	16	14	28	Lise
E16b	16	8	2	Lise
E17b	15	6	3	Lise
E18t	14	10	21	Lise
E19t	13	12	3	Lise
E20t	17	9	24	Lise

Tablo 2. Katılımcıların Demografik Özellikleri ve Oyuna Ayırdıkları Zamana Yönelik Bulgular

Motivasyon ve ihtiyaç yönelimleri ile ilgili temel varsayımlara göre oyuncular verdikleri cevaplara göre söz konusu motivasyon kategorilerine göre sınıflandırılmışlardır. Toplumsal odaklı olanlar "t" ile gösterilmiştir. Bireysel motivasyonlu oyuncuların ise başarı ve güç olarak iki ayrı ihtiyaç yönelimleri vardır. Bireysel odaklı olanlardan başarı ihtiyacı olan oyuncular "b" harfi, güç ihtiyacı olanlar ise "g" ile belirtilmiştir. Araştırmanın bulgularına göre oyuncuların 9 oyuncu toplumsal odaklı 11 oyuncu ise bireysel motivasyon odaklıdır. Oyun odaklı motivasyona sahip oyuncu olmamakla birlikte bazı oyuncuların oyun odaklı motivasyonunun olduğu görülmüştür.

Başarı odaklı oyuncular grupta öne çıkma, sportmenlik sergileyenler, başarıya odaklanan ve olumsuz davranıştan uzak duran oyunculardır (6 oyuncu). Güçlü

olma motivasyonu olanlar ise ben merkezci, rahatsız veren, baskıcı ve olumsuz davranıştan kaçınmayan oyunculardır (5 oyuncu). Bireysel motivasyonlu oyuncuların avatarla yoğun etkileşimlerinin olduğu ve diğer oyuncularla daha az iletişim kurdukları gözlenmiştir. Dolayısıyla yalnızca oynamaya odaklanmaktadırlar ve oyuncu kimliklerini ön plana çıkarmaya çalışmaktadırlar.

Oyun odaklı motivasyonu yüksek olanların oyunu gerçek hayattan kaçmak amaçlı oynadıkları gözlenmiştir. Aynı zamanda bu oyuncular için oyunun kurgusal dünyası ile etkileşime geçmek her Őeyden daha çok eğlencelidir. Bu kategorideki oyuncular aile, okul ve arkadaş çevrelerinde birtakım problemler yaşadıklarının dile getirmişlerdir. Oyuncuların motive olma dinamikleri belirli bir ihtiyaın tatmin edilmesine göre oyunsal deneyimlerinin boyutlarının nasıl olduğuna göre incelenmiştir. Buna göre elde edilen verilerin analizi keşif, liderlik, iş birliği, sosyalleşme ve karşılık beklentisi kavramları çerçevesinde analiz edilmiştir.

Araştırma Verilerinin Analizi

Keşif Deneyimi

Oyuncuların oyunda yaşadıkları keşif deneyimi motivasyon yönelimlerine göre başka bir deyişle ihtiyaç tatminlerine göre farklılaşmıştır. Keşif deneyimi yeni oyuncular tanımak, oyun kuralları ile ilgili bilgi edinmek, taktiksel konuları öğrenmek ya da oyun dünyasını keşif Şeklinde yaşanmaktadır.

“Oyun dünyasını keşfetmek ön planda ryadayımış gibi hissediyorum.” (E7b).

“Eşya kaynak altın vs. biriktirmek çok önemli hoşuma gidiyor.” (K8b).

“Oyunun baya geniş bi hikayesi var filmleri var takip ediyorum.” (E11b).

Oyun odaklı motivasyona sahip oyuncular oyun dünyasındaki harita, oyun içi unsurlar ve avatarla olan etkileşimlerinden haz duymaktadırlar. Ayrıca oyun dünyasını keşif amacıyla hikye, dizi ve filmler gibi oyunla ilgili dış eklentileri takip etmektedirler. Bu etkileşim içinde duyuusal ihtiyaçların tatmini işitsel, görsel, dokunsal (gmlme etkisi) deneyimler yoluyla sağlanmaktadır.

Keşif deneyimi bireysel motivasyonlu oyunculara oyun mekaniklerini, metasını ve stratejileri öğrenme eğilimiyle bilgi ihtiyaının tatmini için yaşanmaktadır.

“Mekanikleri öğrenmek benim için çok önemli. Seviye atlamama yardımcı oluyor. Smurfn item bilgisi sonsuzdur. Mekanikleri öğrenmek için hiçbir zaman yardım almadım. Oynaya oynaya çok kariyere geldim.” (E7b).

“LoL'n karakteri hikayeleri ve haritaların hikayeleri onları okumak hoşuma gidiyor, bilgi edinmek... Her yeni Şey çıkarttığında okumaya çalışıyorum, yama notları geliyor. Bir bakma içinde bulunduğumu düşünüyorum.” (E16b).

Toplumsal odaklı oyuncular ise keşfi oyunda yeni oyuncular tanımak ve oyun hikayesini öğrenmek için yapmaktadırlar.

“Sadece keşfetmekten de hoşlanıyorum daha çok karakter hikayeleri oluyor, film de çıkarmışlardı. Onları izlemek güzel oluyor beni motive ediyor.” (E20t).

“Oyun mekanikleri, kuralları, oyun hakkında bilgili olmak önemli. Karakter videolarını, daha çok profesyonel oynayanları izlerim. Karakter metalarını takip ediyorum, evet.” (E15t).

Bu durumun oyuna motive edici bir etki yarattığını ifade etmişlerdir.

“Karakterin özelliklerini ve oyuna yeni gelmiş bir şeylerin eklentilerini keşfetmeyi seviyorum. Hikâye sayesinde hangisi hangisini yenebilir kafanda kuruyorsun. Hikâye beni oyuna bağlıyor.” (E3t).

“Karakteri zmek haritada gezmek çok hoşuma gidiyor, asıl oynamam için belirleyici değil, daha çok sosyalleşme tanınmadığımız insanlarla konuşuyorsunuz, her karakterin bir hikayesi var filmi ıktı.” (E10t).

Bireysel, toplumsal ve oyun odaklı oyuncularadaki öğrenme arayışı farklı deneyimsel sreer içinde gerçekleşmektedir. Keşif deneyiminin oyun içi ve oyun dışı sosyal etkileşimi sağlayan önemli bir unsur olduğu görülmüştür.

Oyuncuların söz konusu sosyal etkileşim pratikleri çok oyunculu yapının bir boyutu olan oyundaki iletişim sistemleri yoluyla sağlanmaktadır. Bu yapıya göre oyuncuların olumsuz (hipotez 1) ve olumlu deneyim ve davranış sergilemeleri (hipotez 2) test edilmiştir. Buna göre toplumsal motivasyonlu oyuncular oyundaki yazılı ve sesli sohbet sistemlerinin oyuna motive ettiğini ve olumlu deneyimler yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Oyuncular için tanıdıkları arkadaşlarıyla oynamak, yeni kişiler tanımak, bir gruba ait olma duygusunu hissetmek yaşadıkları önemli deneyimlerdir. Örneğin;

“Ordan tanıştığım gerçek hayatta buluşup görüştüğüm birçok arkadaşım var, yeni şeyler ğreniyorum. Yaşıtlarımla konuşuyorum gerçek hayatta buluşuyoruz.” (E3t).

“Arkadaşlarımla arıyorum eğlenmek amacım. Arkadaşlarımla oynamayı sevdiğim için takımla oynamayı seviyorum.” (E18t).

“Zaten beş altı senelik arkadaşlarım oynuyorum yeni kişilerle oynamıyorum...Bazen ise takımda değişiklik yapıyoruz oyuncuların oynama tarzını bilmediğim zaman bu duyguları hissetmiyorum.” (E3t).

“Arkadaşlarla oynadıktan sonra ödülle ilgilenmiyorum.” (E4t).

“Benim için kazanmak çok da önemli değil, arkadaşlarım için oynuyorum.” (K6t).

Oyundaki sohbet sistemlerinin yanında oynama sırasında ve oyun dışında kullanılan Discord platformunun ve WhatsApp gruplarının iletişim sistemlerinin çeşitlendirilmesi ve oyuna motive olma boyutunda önemli değişken olduğu gözlenmiştir.

“WhatsApp, Discord'ta gruplar var LoL hakkında her şey konuşuyoruz” (E7b).

“Zaten oyun oynamadığım zaman çoğunlukla Discord'tayım.” (E16b).

“Discord'da gruplarımız var. Sesli olarak iletişime geçiyoruz. Hem sohbet edip oyun hakkında konuşmak hoşuma gidiyor, motive ediyor. Sözlü iletişim ile oyunu oynamaktan zevk almamı sağlıyor.” (K8b).

Oyun içi ve oyunla bütünleştirilmiş iletifim sistemleri benzer ilgi alanları olan oyuncularını bir araya getirmektedir. Bu sistemler çoğunlukla oyunla eř zamanlı olarak kullanılmaktadır ve gerçek ortamda olduğu gibi yakın ilişkiler kurulmasında ve iletilerin istenilen tonda aktarılmasında önemli bir işleve sahiptir. Toplumsal motivasyonlu oyuncular göz önüne alındığında oyuna motive olma açısından iletifim sistemleri bu oyuncular arasında görece olumlu deneyim ve davranışların yaşanmasına etki etmektedir. Dolayısıyla hipotez 2 toplumsal odaklı oyuncular açısından doğrulanmıştır.

Ancak bu oyuncular iletifim sistemlerini çoğunlukla kendi tanındıkları arkadaşlar arasında kullanmaktadırlar. Deneyimlerin olumlu bir atmosferde yaşanması daha çok duygusal ağrılıklı iletifim kurmalarına etki etmiştir. Dolayısıyla bu noktada önemli olan yüz yüz iletifimdeki etkinin aracı etkisinden ziyade iletifimin büyük ölçüde önceden tanışıklık durumu ile ilgili olan güven hissini kurulmasına bağlı olduğu sonucu kmıştır. Sosyal bilgi işleme kuramının ne sürdüğünün aksine aracı etkisi tek başına otantik bir iletifim ortamının yaratılmasında etkili olmamaktadır. İletifim aracının yanı sıra oyun dışı sosyal bağlamların oyun içi etkileşimleri etkilemesi oyuna özgü sosyal ilişkilerin kurulmasında göz ardı edilmemesi gereken önemli bir faktördür. Bu doğrultuda toplumsal motivasyonlu oyuncular da gözlenen ilişki kurma ihtiyaının oyun ortamındaki tatmini mevcut ilişkilerin sürdürülmesi ve daha da güçlendirilmesi boyutundadır.

İletifim sistemlerini toplumsal odaklı oyunculara göre daha kısıtlı kullanan ve sohbet sistemlerini kullandıkları zaman genellikle olumsuz deneyimler yaşayan ve aynı zamanda da olumsuz davranışlar gösterenlerin bireysel odaklı oyuncular olduğu ortaya kmıştır. Bu oyuncular oyunda ağrılıklı olarak saldırgan dil, küfür, argo, taciz, tahrik davranışları göstermektedirler. Bireysel oyuncular olumsuz deneyimler yaşama konusunda başarı ve güçlü olma motivasyonu ile hareket etmelerine göre birbirlerinden ayrılmışlardır. Toksik davranışlar güçlü olma motivasyonu olanlarda herhangi kötü bir karşılık bulmasalar dahi çok sık gösterilirken, başarı odaklılarda yalnızca rakip oyuncuya karşılık vermek için başvurulmuştur.

Bu bağlamda oyundaki iletifim sistemlerinin kaliteli olup olmamasından ziyade, kaba ve saldırganca ifade tarzlarının çok rahat bir biçimde ortaya kmasına aracın anonimlik özelliği etki etmiştir. Bu etki oyuncunun gerçek kimliğinin saklanması ya da rahatça ve sınırsızca dışa vurulması gibi farklı boyutlar alabilmektedir.

“Sadece oyuna özgü olarak insanların belirli davranışları sergilediklerini düşünüyorum, ben de onlardan biriyim. Yapılan bir davranışa gerçek hayattaki gibi tepki vermem. Her Şeyin sanal olmasından dolayı daha rahat hissediyorum. Oyunda geek kimliklerin gösterildiğini düşünmüyorum.” (E3t).

Bireysel motivasyonlu oyuncular da diğer oyuncularla etkileşim daha az gerçekleşmektedir. Bunun olası nedeni oyuncun esas hedefinin oyunu kazanmak olmasıdır. Özellikle güçlü olma motivasyonu olanlar E5g, E11g, E12g diğer oyuncularla sohbeta girdiklerinde büyük ölçüde kfrettiklerini ve iletifim sistemlerinin

doğal olarak olumsuz davranışlara yol açtığını ifade etmişlerdir. Bundan dolayı olabildiğince sohbet sistemlerini kullanmamaktadırlar.

“Güçlü olmak benim için çok önemli. Bütün oyunlarda benim için en önemli şey başarmak bazen bu yüzden başkalarını rahatsız ediyorum. Kasıtlı yapıyorum.” (E5g).

“Oyunda olumsuz davranış sergiliyorum, argo, kasıtlı kışkırtma yapıyorum, olumsuz daha çok sergiliyorum. Chatı açıp onları kışkırtacak kelimeleri söylemekten, başkalarını ezmek, onları öldürmek, yenmek karakteri öldürmek bunları yapıp güçlenmek zevk veren şeyler” (E12g).

Sohbet sistemlerinin iletişimin yüz yüze iletişimdeki etkiyi ortaya çıkarmaması oyuncuların bu sistemleri kullanmaya istekli olmamaları ile ilgilidir. Buna göre iletişim sistemlerinin oyuncuların olumsuz davranış göstermelerine etki etmesi bağlamında hipotez 1 bireysel motivasyonlu oyunculara doğrulanmıştır. Bununla birlikte olumsuz deneyim ve davranışların aracı etkisine bağlı olmasının ne boyutta olduğunun açıklanması gerekmektedir. Bu etki iletişim sistemlerinin görece az tercih edilmesi, oyuncunun güç veya başarı ihtiyacıyla oyuna motive olması ve anonimlikler. Dolayısıyla bilgisayar aracılı iletişim kuramlarının öne sürdüğünün aksine salt iletişim aracının yapısal özelliklerine odaklanmak oyun dışı sosyal bağlamın oyun içi sosyal etkileşimleri etkilemesi boyutunda sınırlı bir bakış açısı sunmaktadır.

Liderlik Deneyimi

Temel amaçları arkadaşlarıyla birlikte oyun oynamak olan toplumsal motivasyonlu oyuncularda liderlik ön plana çıkmamıştır. Liderlik duygusu bireysel motivasyonlu oyuncularda belirgin olarak gözlenmiştir. Bireysel oyuncuların temel amaçları sıralamada yükselmektir ve bunun için grup arkadaşları ile belirli ölçüde etkileşim kurmaktadır. Sosyal etkileşimlerinin önemli boyutlarından biri ise grup içinde liderliği deneyimlemeleridir. Bu deneyim sadakat, yardımlaşma, sportmenlik, iş birliği gibi davranışların oyuna özgü yüzeysel bir biçimde göstermelerinde etkili olmaktadır. Özellikle ait olma ve güven duygusu sınırlı ve araçsal etkileşime bağlı hissedilmektedir.

Bireysel odaklılar kendilerini otorite olarak görmelerine de bağlı olarak olumsuz bir durumla karşılaştıklarında arkadaşlarını takımdan atma ya da susturma gibi davranışları sergileyebilmektedirler. Bu tür bir karşılık başarı odaklı oyuncularda yoğun olarak ortaya çıkmıştır.

“Takımda olumsuz davranış sergilemiyorum. Çok küfrediyorlar, yapılırsa ben de karşılık veriyorum.” (E11b).

“Chat üzerinden eğer karşı takımdan konuşan varsa rahatsız edici konuşuyorum ama adam bana bi anda yükseldiyse ben de onu sinir ediyorum. Ana göre değişiyor.” (E16b).

Liderlik sosyal etkileşimin ayrılmaz bir parçası olduğu için sportmence oynamayı etkilemektedir. Bir smurf oyuncu olan E7b'de başarma duygusu liderlik etme

motivasyonunu pekiştirmektedir. Oyuncunun diğer oyuncularla olan sosyal etkileşimi ise olumlu bir deneyim içinde gerçekleşmektedir. Oyuncu bu deneyimini sohbet, zafer, keşif, yardımlaşma, cesaretli olma ve tecrübeli hissetme çerçevesinde ifade etmiştir.

“İleri seviyede smurf oyuncuyum. Kendimi tecrübeli ve başarılı ve hissediyorum. Yardımlaşmak, sohbet etmek en başta olan şey, tanımak güzel, keşfetmek... Sohbet ederek oynamak aşırı motive ediyor beni. Oyundan en büyük beklentim rank atlamak. Oyunda yardım etmem en büyük şey, herhangi bir konuda hızlı koşarım, kötü oynayan birini motive ederim, takım lideri olarak takıma verdiğim bilgiler, stratejiler.” (E7b).

Sonuçta liderlik bireysel ve toplumsal olmak üzere iki farklı boyutta deneyimlenmektedir. Liderlik grup içinde tanınmak açısından önemli bir deneyim olarak algılanmaktadır. Dolayısıyla liderlik duygusu dışsal bir motivasyon kaynağına göre oluşmaktadır.

“Ekip içinde taktikleri sen belirlediğin zaman çok güzel oluyor o nedenle ekip içinde tanınmak hoşuma gidiyor. Kendimi özgüvende hissettiriyor. Hırslı hissediyorum. Lider olmak istiyorum.” (E5g).

“En önemli şey takım. Kendi başıma bütün takımı taşımak, liderlik yani. Eğer takımla girdiysem diğerleri yokmuş gibi oynuyorum. Ben sıralama Türkiye’de kasıyorum. Başarı duygusunu hissediyorum.” (E11b).

Diğer taraftan bazı oyuncular da başarı duygusu gruba karşı hissedilmemektedir, bundan dolayı liderlik deneyimi ait olma, güven ve grup içinde tanınma gibi boyutlarda ortaya çıkmamaktadır. Bunun arkasındaki neden oyuncunun oyuna nasıl bir anlam yüklediğidir. Oyuncunun özgüven hissetmesi kendisini belirli bir eşikte de olsa başarılı hissetmesine bağlı olarak ortaya çıkmıştır.

“Grupta tanınmak çok önemli değil, zaten kendim bişeyleri başarınca kendimi iyi hissediyorum, liderlik hissetmeme gerek kalmıyor.” (K8b).

“Liderlik, şöyle söyleyim: oynadığım maçlara göre, ben oyundaki çoğu karakteri zaten biliyorum, o yüzden pek önemli değil.” (E16b).

Başarılı olma eşliğinin görece yüksek olduğu bazı oyuncular da ise özgüven duygusu doygunluğa ulaştığı için takımdan ayrılaşmışlardır. Bu oyuncular böyle bir durumda gruplarına herhangi bir aidiyet ya da güven hissetmemektedirler.

“Takımı zaten ben kurdum o yüzden çok da dışlanmış gibi değil, zaten takımın bir parçasıyım o kesin bi şey. Oyunu da ben kurdum takımı da ben topladım. Takımda ait olma duygusu hissetmeme gerek kalmıyor takıma zaten ben liderlik yapıyorum.” (E16b).

Başarı motivasyonu olanlar grubu toparlama, yardım etme ve iş birliği yaparak olumlu deneyim yaşamaktadırlar. Güç ihtiyacı olanlarda ise liderlik deneyimini çoğunlukla teke tek maçlarda tek bir oyuncu üzerinde yenme ve rahatsız etme şeklinde “üstünlük sağlayarak” tecrübe edilmektedir.

İş Birliği

İş birliği MOBA oyunlardaki takım yapısından dolayı olması gereken bir sosyal etkileşim biçimidir. Takım oyununda oyuncuların mecburen iş birliği yapmaları gerekmektedir. Bireysel motivasyonlu oyuncular da iş birliği oyunla ilgili taktiksel konular etrafında yapılmaktadır ve arkadaşlık ilişkisine dayanmamaktadır. Bireysel başarının ön planda olması hiyerarşik bir zeminde ve araçsal olarak gerçekteleşmiştir.

"Oyunda mecburen iş birliği yapıyorum." (E1g).

"Oyunda birbirine güvenmezsen olmaz, onlarla yapmayı en çok sevdiğim şey...ekibin dağılmaması için iş birliği yapmak." (E5g).

"Oyunu kazanmak için sürekli iş birliği yapmak." (E16b).

"Takım içinde başkalarına yardımcı oluyorum çünkü iş birliği gerekiyor." (E4t).

Toplumsal motive olanlarda ise iş birliği sadece tanıdık arkadaşlar arasında gerçekteleşmektedir. Bu durum gruplar arasında bir klikleşme etkisi doğurmuştur. Oyun odaklı oyuncular için ise sosyal etkileşim sınırlı ölçüde gerçekteleşmektedir. Buradan hareketle oyuncunun hedefleri gerçekteleştirebilmek için araçsal ve yüzey-sel etkileşimler kurması bakımından hipotez 5 yalnızca bireysel odaklı oyuncular için doğrulanmıştır.

Sosyalleşme Deneyimi

Oyunun bir sosyalleşme platformu olarak sosyal etkileşimde nasıl bir işleve sahip olduğu (Hipotez 3-MOBA oyunlar oyuncuların ilişki kurma ihtiyaçlarının tatmini için işlevseldir) test edilmiştir. Buna göre oyuncular oyunu yalnızca oynamak için değil aynı zamanda sosyalleşmek, iletişim kurmak veya mevcut arkadaşlıklarını pekiştirmek amacıyla oynamaktadırlar. Örneğin;

"Daha çok arkadaşlarla bir araya gelmek için oynuyorum." (E18t).

"Arkadaşlarla buluşmak mümkün olmuyor arkadaşların toplandığı eğlendiği bir yer o nedenle önemli arkadaşlarla sürekli buluşsak ihtiyaç duymazdım." (E20t).

"En çok sevdiğim şey birlikte oyun oynamak, paylaşmaktan ve yeni insanları da tanımaktan hoşlanıyorum." (E10t).

"Tanıdık arkadaşlarla oynuyorum. Sohbet etmek hoşuma gidiyor. Yeni insanlar tanımak güzel tercih ederim." (E18t).

Oyunun bir iletişim mecrası olarak işlevselleşmesi toplumsal odaklı oyuncular açısından doğrulanmıştır.

Karşılık Beklentisi

Sosyal etkileşimde oyunun araçsallaştırılması ile ilgili ortaya atılan MOBA oyuncularının oyunsal deneyiminin karşılık beklentisine bağlı olduğu hipotezi (Hipotez 4) test edilmiştir. Oyunun oyuncu açısından anlamı ve oynama nedenlerine göre oyunla kurulan ilişkinin boyutları araştırılmıştır. Öncelikle oyuncuların birbirlerinden herhangi bir karşılık beklentilerinin olup olmadığı incelenmiş ve neredeyse hepsinin herhangi bir davranışı karşılık beklentisi içinde yapmadıkları gözlenmiştir.

Verilere göre karşılık beklentisi oyunda hissedilen eğlencenin nasıl ortaya çıktığına göre oluşmuştur. Oyuncuların oyundan beklentileri toplumsal motivasyonlar için özellikle ilişki kurma, ilişkiyi devam ettirme, hikâyeyi öğrenme ve rahatlamadır.

“Arkadaşlarla oynadıktan sonra ödülle ilgilenmiyorum.” (E4t).

“Sohbet etmek, arkadaşlarla oynamaktan keyif alıyorum.” (E9t).

“Temel amacın, sosyalleşiyorsun; daha çok sosyalleşme.” (E10t).

“Arkadaşlarla bir araya gelmek için oynuyorum.” (E15t).

Bireysel oyuncuların kurdukları karşılık ilişkisi görevlerin tamamlanmasının ötesine geçmemiştir. Bu oyuncularda oyundan beklenen fayda “ligde yükselme ve seviye atlamak” olan bireysel başarıdır. Oyun odaklı oyuncularda ise oyundan alınan fayda dış dünyadaki sorunlardan kaçma ve rahatlamaya yönelik ihtiyacın giderilmesine bağlıdır. Motive olma dinamiklerine göre oyuncuların belirli ihtiyaçları tatmin edilmediğinde oyun sıkıcı ya da itici gelmektedir. Oyuncular bazen arkadaşları olmadığında oyuna hiç girmediklerini hatta oyunun arkadaşları olmadığında hiçbir anlamının olmadığını belirtmişlerdir. Bazı oyuncular ise eğer herhangi bir sorun yaşamıyorlarsa rahatlama ihtiyacı hissetmediklerinden oyunu tercih etmemektedirler. Bazılarının ise ligde yeterince yükseldikleri için başarı duygusu doyunluğa ulaştığından oyunu oynamamaktadırlar. Bu nedenle oyun oyuncularının ihtiyaç tatmininde belirli bir fayda sağlamak adına yöneldikleri bir araç olarak işlevselleşmiştir. Bu fayda oyunla kurulan ilişkinin boyutlarını açıklamaktadır.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmanın konusuna göre seçilen örneklem Z kuşağı oyuncularından oluşmaktadır. Örneklemin seçilmesinde benimsenen kartopu yöntemi yoluyla ulaşılan oyuncular kendileriyle benzer yaştadır. Dolayısıyla görüşmeye katılanlar 13-18 yaş aralığındaki oyunculardan oluşmaktadır. Bu yaşın üzerindeki bazı oyuncular ve bazı kız oyuncular çalışmaya katılmak istememişlerdir. Dolayısıyla oyuncuların büyük bir çoğunluğunu erkek oyuncudur (18 kişi). Bu yöntemde cinsiyet farkları eşit olmadığından cinsiyete göre net bir inceleme yapılmamıştır. Bazı oyuncuların yüz yüze görüşme yapma konusunda isteksiz olmalarından dolayı görüşmeler zoom platformu üzerinden gerçekleştirilmiştir.

Sonuç

Bu araştırmadaki temel amaç günümüzde özellikle Z kuşağı gençlerinin gündelik hayatlarında önemli bir yeri olan dijital oyun oynama pratiklerini incelemektir. Z kuşağının oynama pratikleri oyun yapısı bağlamında incelenmiştir. Bunun nedeni oyun oynamanın toplumsal, bireysel ve iletişimsel yönünün oyun yapısına göre anlaşılabilmesi varsayımdır. Bu doğrultuda seçilen MOBA oyunlarının oyuncular arasında ne tür deneyim ve davranışları ortaya çıkardığına yönelik araştırma sorusu sorulmuş ve buna cevap aranmıştır. Oyun yapısı çok oyunculu yapı, savaş mekanı ve etkileşimli yapı olarak incelenmiştir.

MOBA oyunların oyuncu deneyimlerini etkileme boyutları strateji geliştirme, toksik davranış yönelimleri ve bilgi paylaşma gibi pratikler yoluyla gerçekleşmektedir. Oyuncuların oyunda en çok avatarla, gerçek oyuncularla ve oyun içindeki yapay nesnelere etkileşim kurmalarına göre motive olma dinamikleri ve ihtiyaç yönelimleri belirlenmiş ve oyun yapısına göre yaşadıkları deneyimlerin farklılaştığı bulgulanmıştır. Test edilen hipotezler oyun yapısının oyuncu deneyimlerini etkileme boyutları açısından doğrulanmıştır. Oyuncuların ihtiyaç tatminine göre oyuna motive olmaları iş birliği, sosyalleşme, karşılık beklentisi, liderlik gibi deneyimleri yaşamalarını etkilemiştir. Bulgular iletişim kuramalarının varsayımlarının iletişimin otantikliğinin salt aracı etkisine indirgenmemesi yönünde genişletilmesi gerektiğini ortaya koymuştur. Buradaki en önemli bulgu iletişimin kaliteli olmasını oyun dışı bağlamları etkiliyor olmasıdır.

Oyuncuların oyun sistemindeki metin tabanlı iletişim üzerinden birbirleriyle sürekli iletişim halinde oldukları gözlenmiştir. Oyuncular sosyo-duygusal ya da görev odaklı yönelimlerle sosyal etkileşimlerini kurmaktadır. Bunlara yön veren ise oyuncuların oyuna motive olma dinamiklerini ortaya çıkaran ihtiyaç faktörleridir. Yapılan inceleme oyuncuların oyuna bireysel ve toplumsal beklentiler çerçevesinde motive olduklarını göstermektedir. Oyun odaklı motivasyonu yüksek olanların ise oyunu gerçek hayattan kaçma ve rahatlama amaçlı ile oynadıkları bulgulanmıştır. Oyuncuların bu yönelimleri deneyimlerini farklılaştırmıştır.

Motivasyon kategorilerine göre tatmin edildiği anlaşılan ihtiyaç faktörleri ile oyun yapısına özgü ortaya çıkan deneyimlerin birbirleriyle ilişkili olduğu gözlenmiştir. Ayrıca bulgulara göre ihtiyaçların tatminini sağlayan motivasyonların çok keskin bir şekilde birbirinden ayrılmadığı ortaya çıkmıştır. Örneğin bilgi ihtiyacı sadece oyun metasını öğrenme amaçlı yapılmamaktadır; aynı zamanda yeni arkadaşlar edinme veya oyun dünyasını gezinme ve keşif şeklinde de tatmin edilmektedir. Arkadaşlık kurmak amacıyla oyuna motive olan bir oyuncu oyunda bu ihtiyacı liderlik deneyimi içinde tatmin edebilmektedir. Örneğin oyuncunun arkadaş edinme motivasyonu kendi liderlik duygusunu gerçekleştirebileceği bir topluluğun desteği yoluyla gerçekleşmektedir. Bu nedenle oyuncuların motive olma dinamiklerini ihtiyaçları ve deneyimleri bağlamında değerlendirmek gerekmektedir.

Oyuncular bilgi edinme ihtiyaçlarını keşif deneyimi içinde gerçekleştirmektedirler. Keşif deneyiminin farklı boyutları oyun hikayesini takip etme, şampiyonların özelliklerini tanıma/bilme yoluyla yaşanmaktadır. Bu ihtiyaç oyun dışı sosyal ağlar yoluyla, başkalarını gözlemleyerek ya da oyunu oynayarak karşılanmaktadır. Bilgi edinme ihtiyacının oynasal deneyimde özgüven ve başarı duygusuna yansımaları düşünme ihtiyacının doyurulmasına bağlı olarak oyuncularındaki yetkinlik duygusunu beslemektedir. Bilgi edinme ihtiyacının başka bir boyutu olan bilgi yayma reflekslerinin bazı oyuncularda gözlenmediği görülmüştür. Bunun nedeni ailevi baskılar ve oyuncuların kendilerini bilgi verici konumunda görmemeleridir. Başka bir neden ise bilgi yaymanın ilgi çekici içerikler üreterek çok sayıda bir kitle

katılımının sağlanmasının önemli bir çaba gerektirmesidir. Bu nedenle oyuncular aę ortamında daha kolay gelen bilgi arayışına girmektedirler.

Bilgi paylaşma ise tanıdık gruplar içinde genellikle stratejik konularda bilgi verirken yapılmaktadır, dolayısıyla oyunla ilgili ve araçsaldır. Düşünme ihtiyacı oyuncunun bilişsel becerilerini kullandığı taktiksel konularla ilgilidir. Bu ihtiyaç bireysel motivasyonlu oyuncularla ve özellikle başarı ihtiyacı yüksek olanlarda gözlenmiştir. Çünkü oyuncular kendilerini taktik geliştirerek grubu yönetmekten haz duymaktadır. Toplumsal motivasyonu oyuncularla ise bilgi paylaşma eğilimi oyunla ilgili olmasının yanında gerçek hayatla ilgili konularda yapılmaktadır.

Oyunsal deneyim oyun yapısına bağlı olarak keşif, sosyalleşme, iş birliği, liderlik ve karşılık beklentisi etrafında oyuncuların sosyal etkileşimleri üzerinden ortaya çıkmıştır. İlişkilerin olumlu ya da olumsuz olmasını yalnızca iletişim sistemleri değil iletişimin içeriği, anonimlik, ihtiyaçlar, aidiyet ve güven bağları etkilemektedir. Bulgulara göre tanıdık gruplar arasında oyun dışında kurulan etkileşimler ve oyunun yalnızca sosyalleşmek için oynanması olumlu deneyimler yaşanmasını etkilemektedir.

MOBA oyununun savaş mekaniği yapısı ise yüzeysel ve araçsal ilişkilerin kurulmasına etki etmiştir. İletişimin mecburen kurulmak zorunda olması takım modu ile ilgilidir. Oyunda iletişim istenilen düzeyde olmazsa ilerlenememektedir. Mekanikler aynı zamanda oyuncuyu uyumlu davranmaya ve iş birliği yapmaya yönlendirmektedir ve aksi halde oyunun kaybedilecek olması gibi bir sonuç doğuracak şekilde tasarlanmıştır. Dolayısıyla oyuncunun bireysel başarısı otomatik olarak grup başarısına bağlıdır. Bundan dolayı denilebilir ki eğer oyuncularla toplumsal motivasyon daha zayıf ise ve bireysel çıkarlar ön plana çıkıyorsa oyuncular olumsuz deneyimler yaşamaktadır.

Bu araştırma oyuncuların ihtiyaç ve motivasyon yönelimlerinden yola çıkarak oyun yapısının oyunsal deneyimle ilişkisini incelemiştir. Bilindiği gibi çevirim içi çok oyunculu oyun türleri arayüz tasarımı, oyuncu etkileşimi ve oyunsal deneyim açısından farklılaşabilmektedir. Bu nedenle gelecekte yapılacak olan araştırmaların farklı oyun türleri için uygulanması araştırmanın kapsamını genişletecektir. Ayrıca oyun yapısının esas alarak oyuncuların neyi önemsediklerine ve oyunun ne açıdan anlamlı olduğuna göre oynama pratiklerini analiz etmeyi amaçlayan bu incelemenin diğer oyun türleri için de kullanılabilir genel bir bakış açısı sunması açısından oyuncu odaklı incelemelere katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Kaynakça

- Aarseth, Espen (2003). "Playing Research: Methodological Approaches to Game Analysis". *Game Approaches Conference. Papers from spilforskning.dk Conference*, (Melbourne, 28 August 2003), Australia.
- Arbeau, Kelly et al. (2020). "The Meaning of the Experience of Being an Online Video Game Player". *Computers in Human Behavior Reports*, (2)4: 2-6.

- Bateman, Chris et al. (2012) "Player Typology in Theory and Practice". *DiGRA '11 - Proceedings of the 2011 DiGRA International Conference: Think Design Play, (January 2011)*. Utrecht School of the Arts.
- Bhrhlmann Florian et al. (2020). "Motivational Profiling of League of Legends Players". *Frontiers in Psychology*, (11)1307: 2-18.
- Bolat, zgr ve Antalyalı, mer Ltfi (2017). "ğrenilmiş İhtiyaçlar Bağlamında Temel Motivasyon Kaynakları (Tmk) lçeğinin Geliştirilmesi, Gvenilirlik ve Geçerlik Analizi". *AİB Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (17)1: 83-114.
- Bostan, Barbaros (2009). "Player Motivations: A Psychological Perspective". *Computers in Entertainment*, 7(2): 1-26.
- Byrne, Donn (1961). "Anxiety and the Experimental Arousal of Affiliation Need". *Journal of Abnormal Psychology*. 63 (3): 660-662.
- Cacioppo, John T. et al. (1996). "Dispositional Differences in Cognitive Motivation: The Life and Times of Individuals Varying in Need for Cognition". *Psychological Bulletin*. 119(2): 197-253.
- Chusmir, Leonard & Parker, Barbara (1984). "Dimensions of Need for Power: Personalized vs. Socialized Power in Female and Male Managers". *Sex Roles A Journal of Research*, 11(9-10): 759-769.
- Çırak, Neğe Sevim ve Erol, Osman (2020). "In Fact, Gender Plays a Significant Role in Whole Digital. What are the Factors that Affect the Motivation of Digital Gamers?". *Participatory Educational Research (PER)*, 7(1): 184-200.
- Cohen, Arthur. R. et al. (1955). "An Experimental Investigation of Need for Cognition". *Journal of Abnormal and Social Psychology*. 51(2): 291-294.
- ÇOKAUM, (2004). *Türkiye 'de Çocuk Oyunları: Araştırmalar*. Haz. Bekir Onur ve Neslihan Gney. Ankara: Ankara Üniversitesi Çocuk Kltr Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları.
- Deci, Edward and Ryan, Richard (1985). "The General Causality Orientations Scale: Self-Determination in Personality". *Journal of Research in Personality*. (19)2: 109-134.
- Dovey, John & Kennedy, Helen (2006). *Game Culture, Computer Games as New Media, Issues in Culture and Media Studies*. New York: Open University Press.
- Egenfeldt-Nielsen, Simon et al. (2016). *Understanding Video Games, The Essential Introduction*. New York: Routledge.
- Ermi, Laura & Myr, Frans (2005). "Fundamental Components of the Gameplay Experience: Analysing Immersion". *Selected Papers of the Digital Games Research Association's Second International Conference*. Ed. S. Castell and J. Jenson. Vancouver: Simon Fraser University, 15-27.
- Feng, Wu Chang et al. (2007). "A Long-Term Study of a Popular MMORPG". *Proceedings of the 6th ACM SIGCOMM Workshop on Network and System Support for Games, Net Games (Melbourne, 07 September, 2007)*. Australia, 19-20.

- Fuster, Hector et al. (2014). "Relationship Between Passion and Motivation for Gaming in Players of Massively Multiplayer Online Role-Playing Games". *Cyberpsychology, Behavior, And Social Networking*, 17(5): 292-297.
- Huizinga, Johann (2014). *Homo Ludens Oyunun Toplumsal İşlevi Üzerine Bir Deneme*. Çev. Mehmet Ali Kılıçbay. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Husserl, Edmund (1970). *Logical investigations*. London/New York: Routledge.
- Jenkins, Henry (2005). "Games, the New Lively Art". *Handbook of Computer Game Studies*. Ed. Joost. Raessens ve Jeffrey Goldstein. Cambridge: MIT Press.
- Jenkins, Henry (2006). *Fans, Games and Bloggers: Exploring Participatory Culture*. New York: University Press.
- Kahn, Adam et al. (2015). "The Trojan Player Typology: A Cross-Genre, Cross-Cultural, Behaviorally Validated Scale of Video Game Play Motivations". *Computers in Human Behavior*. 49: 354-361.
- Karadoğan, Doruk (2015). *İknanın Sosyal Psikolojisi (Temel Kavram ve Kuramlarıyla)*. İstanbul: Der Yayınları.
- Kellar, Melanie et al. (2005). "Motivational Factors in Game Play in Two User Groups". *Proceedings of DiGRA Conference: Changing Views – Worlds in Play. (January 2005)*
- Kwak, Haewoon et al. (2015). "Exploring Cyberbullying and Other Toxic Behavior in Team Competition Online Games". *CHI'15: Proceedings of the 33rd Annual ACM Conference on Human Factors in Computing Systems. (April 2015)*. New York, 3739–3748.
- Manninen, Tony (2003). "Interaction Forms and Communicative Actions in Multiplayer Games". *The International Journal of Computer Game Research*, (3)1: 1-10.
- McClelland David (2010). *The Achieving Society*. New York: Free Press.
- McLuhan, Marshall (2000). "Games: Extensions of Man". *Understanding Media*. Cambridge, MA: MIT Press.
- Murray, Henry (1938). *Explorations in Personality*. UK: Oxford University Press.
- Onur, Bekir ve Güney, Neslihan (2004). *Türkiye'de Çocuk Oyunları: Araştırmalar*. Ankara: Ankara Üniversitesi Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları.
- Peever, Nicole et al. (2012). "Personality and Video Game Genre Preferences". *Proceedings of the 8th Australasian Conference on Interactive Entertainment: Playing the System*. Association for Computing Machinery (July 21), 1-3.
- Plessis, Corne du (2017). *Video Games as Play Assemblages: Applying Philosophical Concepts from Deleuze and Guattari to Create A Novel Approach To Video Games*. Doctoral Thesis. South Africa: Nelson Mandela Metropolitan University.

- Poeller, Susanne et al. (2021), "Seek What You Need: Affiliation and Power Motives Drive Need Satisfaction, Intrinsic Motivation, and Flow in League of Legends". *Proceedings of the ACM on Human-Computer Interaction* 5 (CHI PLAY), 1-23.
- Sezen, Tongu İbrahim (2011). "Dijital Oyunları Anlamak" *Dijital Oyunlar*. Ed. Gùlin Terek Ùnal ve Uğur Batı. Derin Yayınları, 119-148.
- Sezer, Sergender ve Gùltekin, Tule (2020). "Yaşlı Bireylerin Çocukluk Dönemlerindeki Oyun Pratikleri ile Günümüz Çocuklarının Oyun Pratiklerinin Karşılaştırılması". *Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi (YSAD)*, 13(2): 65-71.
- Sladek, Sarah & Grabinger, Alyx (2014). *The First Generation of the 21st Century has Arrived!*
- Sweetser Penelope & Wyeth Peta (2005). "Game Flow: A Model for Evaluating Player Enjoyment in Games". *Computers in Entertainment*. (3)3: 1-24.
- URL-1: "Newzoo's Generations Report: How Different Generations Engage with Games" <https://newzoo.com/insights/trend-reports/newzoos-generations-report-how-different-generations-engage-with-games> (Erişim: 20.07.2022).
- URL-2: "Facets: 5 Motivation Factors for Why People Play MMORPG's" <http://www.nickyee.com/facets/home.html>. (Erişim: 20.07.2022).
- Varol, Merve Çelik ve Varol, Erdem (2018). "İhtiyaçlar Hiyerarşisi Göstergesi Kuramına Göre Üniversite Öğrencilerinin Motivasyon Kaynaklarının İncelenmesi". *Uluslararası Multidisiplinler Çalışmaları Kongresi 11 Kasım, 2018 Bildiri Tam Metin Kitabı C. III*. Ed. Mehmet Canbulat vd. Antalya: Multicongress, 156-163.
- Walther, Joseph (1992). "Interpersonal Effects in Computer-Mediated Interaction: A Relational Perspective". *Communication Research*. 19(1): 52-90.
- Zimbardo, Philip & Formica, Robert (1963). "Emotional Comparison and Self-Esteem as Determinants of Affiliation". *Journal of Personality*, 31(2): 142 -162.
- Zuckerman, Marvin (1994). *Behavioral Expressions and Biosocial Bases of Sensation Seeking*. UK: Cambridge University Press.

Çalışmanın yazarı/yazarları "COPE-Dergi Editörleri İçin Davranış Kuralları ve En İyi Uygulama İlkeleri" çerçevesinde aşığıdaki hususları beyan etmişlerdir:

Etik Kurul Belgesi: Bu çalışma için gerekli olan etik kurul belgesi T.C. Marmara Üniversitesi'nden alınmıştır.

Finansman: Bu çalışma için herhangi bir kurum ve kuruluştan destek alınmamıştır.

Destek ve Teşekkür: Yazar tarafından bu araştırmanın hazırlık aşamasındaki yardımlarından dolayı Filiz Aydoğın Boschele'ye teşekkür edilmektedir.

Çıkar Çatışması Beyanı: Bu makalenin araştırması, yazarlığı veya yayınlanmasıyla ilgili olarak yazarın/yazarların potansiyel bir çıkar çatışması yoktur.

Yazarın Notu: Bu makale Filiz Aydoğan Boschele danışmanlığında yrtlen *Dijital Oyun Yapısı ve Z Kuşağının Oynama Pratikleri: League of Legends rneği* başlıklı doktora tezinden retilmiştir.

Katkı Oranı Beyanı: Bu makalenin tm blmleri tek bir yazar tarafından hazırlanmıştır.

The author / authors of the study declared the following points within the framework of the “COPE-Code of Conduct and Best Practices Guidelines for Journal Editors”:

Ethics Committee Approval: The ethics committee document required for this study was taken from T.C. Marmara University.

Funding: No support was received from any institution or organization for this study.

Support and Acknowledgment: For her assistance in the preparation of this research it’s been thanked to Filiz Aydoğan Boschele by author.

Declaration of Conflicting Interests: The author has no potential conflict of interest regarding research, authorship or publication of this article.

Author’s Note: This article was produced from the doctoral thesis titled *Digital Game Structure and Playing Practices of Generation Z: The Example of League of Legends* conducted under the supervision of Filiz Aydoğan Boschele.

Author Contributions: All sections of this article have been prepared by a single author.